

INVENTARI DE LES ACTES
DE CONSAGRACIÓ I DOTACIÓ
DE LES ESGLÉSIES CATALANES
VII. ANYS 1151-1200*

per Ramon ORDEIG i MATA

364

1151 octubre 25.

Artau, bisbe d'Elna, acompanyat del clergat de la seva seu i del bisbe Bernat d'Urgell, acut a la vil·la Serrabona i hi consagra l'església de Santa Maria, edificada pel prior Pere Bernat junt amb els monjos, els pagesos i els prohoms del lloc. Fixa el terme de l'església, li confirma els delmes, primícies i oblacions, el cementiri i els alous i li sotmet les esglésies de Sant Joan dels Arços, [Sant Nazari de] Barbadell, [Santa Eulàlia de] Vilella, [Sant Martí de] Jóc i [Santa Maria de] Marinyans. Alhora el bisbe d'Urgell li confirma la submissió de les esglésies de [Sant Martí d']Urtx i [Sant Martí d']Ur.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo quinquagesimo primo, era millesima centesima octuagesima nona, indictione decima quarta... Factum est hoc octava kalendas novembris.

[A.] Original perdut. – B. Còpia: Arxiu dels Pirineus Orientals, de Perpinyà, Procuració reial del Rosselló i la Cerdanya, Registre XXXII [B 357], f. 226.

a. VIDAL, P.: *Fondation du prieuré de Serrabona en 1082*, dins *Revue d'histoire et archéologie du Roussillon* I (1900) 13-20, ex B. – b. MONSALVATJE, *Noticias* 24, ap. XXXVII, pp. 394-396, [ex a].

* Vegeu *RCat* IV (1979) 123-165 (I, Anys 833-950); V (1980) 153-180 (II, Anys 952-998); VIII (1983) 403-456 (III, Anys 1000-1050); IX (1984) 117-182 (IV, Anys 1051-1100); XIII (1988) 387-430 (V, Anys 1101-1125); XV (1990) 181-201 (VI, Anys 1126-1150).

365

1151 desembre 18.

Pere, bisbe d'Osona, consagra l'església de Sant Martí [de Sentfores] i, en presència dels canonges de Vic i dels fidels, li confirma la dotació, el cementiri i la sagrera, li sotmet les esglésies de Sant Pere de Sentfores i Santa Cecília [del Pla de la Carrera], als parroquians de les quals mana que acudin a l'església principal a celebrar la festivitat de sant Martí i altres festes, i fixa el terme de la parròquia.

Facta est autem huius dotis scriptura XV kalendas ianuarii et eodem die ipsa ecclesia in honore beati Martini episcopi et confessoris a supradicto Petro Ausonensis ecclesiae episcopo venerabiliter dedicata anno XV regni regis Ludovici iunioris.

Raimundus sacerdos et Ausonensis canonicus... scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia, potser del s. XIII, feta per Pere sacerdot, perduda. – [C.] Còpia, potser del s. XVI, en un quadern en pergamí de l'arxiu parroquial de Sentfores, perdut en 1936. – D. Còpia del s. XVIII: A.E.V., vol 780 (Capbreu de Riuprimer), s.f.

a. PLADELASALA, J.: *La parroquia de Sentfores*, dins *Ausa I* (1952-1954) 296-301.

366

1156 octubre 15.

Guillem, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Pere i Sant Pau de Bigues, al comtat de Barcelona, li confirma les possessions, els delmes, primícies i oblacions, com també les passes per al cementiri, estableix que rebí el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens en ocasió dels dos sínodes anuals, fixa el terme de la parròquia i li confirma els alous.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia interpolada, de data desconeguda, perduda. – C. Còpia de 1651: A.D.B., *Liber dotalium* IV, ff. 228-232v, ex B.

La data d'aquest document no pot correspondre a 1256 sinó a 1156 car només en aquesta data hi havia a Barcelona un bisbe Guillem, que era Guillem de Torroja (1144-1171). També entorn d'aquesta data visqueren Ponç, levita i degà, i altres personatges que signen (Cf. MAS, J.: *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, Barcelona 1906-1921, vol. 11, núms. 1708, 1709, 1711, 1716, 1725, 1727, 1730, 1736, 1741 i 1757). Pel que fa al text, conté diferents interpolacions, algunes d'elles molt llargues. Per comprovar-ho, només cal comparar-lo amb els textos d'altres actes barcelonines que segueixen la mateixa fórmula. Els passatges interpolats van col·locats entre < >.

Anno dominicae incarnationis millesimo <du>centesimo quinquagesimo sexto, idibus octobris, communi utilitati providentes venerabilis Guillelmus Dei nutu Barchinonensis episcopus et canonicorum conventus inferius nominatus, cum non parvo populorum concursu solemniter convenerunt ad consecrandum domum Dei in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli in comitatu Barchinonensis, in loco qui vocatur <Lo Puig, quod est francum allodium de la prefata ecclesia de Bigiis>. Die siquidem consecrationis confirmarunt

predictae ecclesiae quicquid possessionum habeat vel habere debeat ubique locorum, terras videlicet et vineas cum domibus et arboribus, decimas et primitias vel oblationes < et funerarias et nuptiarum, bapstisteriorum et aliorum oblationum >, et quae sui juris sunt atque cimiterium ipsi ecclesiae undique < millia quinquaginta > passuum ecclesiasticorum confirmarunt et quicquid eorum spatio continetur sub ecclesiastice defensione posuerunt atque temerarie videlicet aliquid deferentem vel invadentem ut reum sacrilegii omnino condemnarunt donec canonice satisfacerent. < Et habet affrontationes dicta millia quinquaginta passuum: ab oriente extra serratum vocatum Sa Pansa, ubi iam terminatum est, et descendendo versus mansum Sas Planes et in torrente qui ibi est, et descendendo usque in loco qui vocatur Cugules, alias vocatur Nesples, et usque in itinere qui vadit de manso de Artigiis versus domo de Bigiis usque in itinere qui vadit de mansus Sarriba ad dictam ecclesiam usque in itinere qui transit subtus Las Quintanas mansus Jover et postea ab occidente usque ad mansum qui vocatur de Eequalibus et postea a parte vero circii cum torrente qui ibi est, postea vadit in loco qui vocatur Pixanovias et ibi terminatur cum unam magnam bernardam terre quae est allodium francum de dicta ecclesia, a parte vero circii et postea sequitur in itinere qui exit de manso Sa Tapia et vadit versus mansum Sas Planas sicut iam terminatum est tam que dicta passia est prima de dicta ecclesia, secunda de cimiterio, tertia de domo rectoris, quarta de domo hebdomadarii, quinta de domo monachiae, sexta de patrono, et est allodium francum dictae ecclesiae qualibet parte cum omnibus juribus et pertinentiis et tenedonibus et mansibus et hominibus et foeminis et habent facere dicti homines et mulieres qui habitant in dicta millia quinquaginta passuum homagium, sicut est assuetum facere de proprios homines et mulieres qui habitant in comitatu Barchinone ad morum Cathaloniae, et sunt homines et mulieres proprios de dicta ecclesia et de suos rectores, et sic confirmaverunt et auctorizaverunt ad supradictam ecclesiam et cum omnibus arboribus vel fructibus in tempore futuri intus dicta millia quinquaginta passuum ratione que dicta passia est fundata in loco sine humore est terra infructuosa et sine humore. > Constituerunt quoque ipsa ecclesia a Barchinonensi sede chrisma acciperet eidemque sedi annualiter pro censu inter duos synodos decem et septem denarios moneatae curribilis persolveret. Habet namque affrontationes iamdicta ecclesia unde accipit decimas et primitias: < extra podio Sanctae Mariae de Cruce, sicut est iam terminatum, et ibi terminatur cum parrochia Sanctorum Genesisii atque Genesisii de Amigdaló et descendendo vadit supra podio qui vocatur de Ribafort et descendit per torrentem qui discurrit de dicto podio et discurrit in torrente qui est retro mansum de Fabriciis de boscho et postea sequitur dicto torrente in rivo qui vocatur Ternensis; a meridie vero transit dicto rivo et terminatur cum parrochia Sanctae Eulaliae de Aurensana et transit retro mansus de Rataria de Aurensana et postea ascendit in serrato qui vocatur Sa Clan et vadit usque in capite torrentis qui incipit discurrere de dicto serrato et descendit usque in alio torrente qui discurrit de monte Romengoso et ibi est hortus qui vocatur hortus mansi Sala de Bigiis et est dictus hortus in dicto decimario de Bigiis et postea ascendit cum itinere qui vadit versus villam Calidarum de Montebovino usque in itinere qui vadit de capella Sancti Joannis versus man-

sum Sa Riba et postea per torrentem qui est subtus mansus de¹ et ascendit supra horto qui vocatur mansus Viver, terminatur cum ecclesia Sancti Mathei de Montebovino quae est subiecta a capellania et suffragania de ecclesia supradicta de Bigiis cum iuribus suis, postea ascendit extra campum qui vocatur campum de manso Carraria et postea transiit in itinere publico qui vadit usque in torrente qui ibi est subtus mansus de Ponto et vadit dictum itinerem ad ecclesiam Sancti Felicis de Cutinis et postea transit subtus mansus de Quercho et postea ascendit in capite Quintanes de dicto manso de Quercho et postea ascendit in torrente qui ibi est usque in loco qui vocatur Coll de Pudol ubi habet una rupe qui vocatur Ripe de Comite et postea ascendit usque in itinere qui exit de ecclesia Sancti Mathei de Montebovino et vadit dictum itinerem ad parrochiam Sancti Felicis de Cutinis usque in loco qui vocatur Podiolo, qui est supra mansum de Collo et ibi terminatur; a parte occidentis cum parrochia Sancti Felicis de Cutinis et postea sequitur illo serrato qui descendit de dicto podio et descendit supra mansum de Garrigua et postea sequitur dicto serrato qui vocatur in capite serrato de Vantayolo et postea descendit in rivo qui vocatur Terneset et ibi terminatur cum parrochia Sancti Vincentii de Riellis quae est suffraganea et subiecta de ecclesiam iamdictam de Bigiis cum iuribus suis et ibi est loco qui vocatur Grau de Llevaneres et ibi ascendit pro serrato qui ibi est supradicto grau et postea sequitur dicto serrato usque in loco qui vocatur Roca Vullar et ibi terminatur; a parte vero circii cum parrochia Sancti Petri de Bertino et postea vadit usque in loco vocato Rupe qui est subtus podio Sidone et ibi terminatur; a parte vero orientis cum parrochia Sancti Pauli de Montemagno et a dicta parte orientis terminatur cum parrochia de Sendo de Monteraso que est de suffragania de iamdicta ecclesia de Bigiis et postea transit subtus dictam ecclesiam Sancti Bartholomei et postea descendit in torrente qui vocatur Valles et postea ascendit usque in loco qui vocatur Podio de Vallis et postea sequitur uno itinere qui descendit in torrente qui discurrit de manso Lunell et vadit ad Amigdalo et postea ascendit dicto torrente et venit ad priorem locum ubi dicitur extra podio Sanctae Mariae de Cruce. > Allodia autem sepedictae ecclesiae haec sunt: videlicet quinque domos qui sunt in sacraria iamdicta de Bigiis in quinque locis ubi manent Arnaldus Bertini et Bernardus Bertini, et illas alias sunt ubi manent duo presbiter scilicet Petrus et Berengarius, et alia est ubi manet monachus quas domos Pontius de Bigiis et frater suis Petrus iamdictae ecclesiae per chartam donationis dederunt et tradiderunt cum terra in qua dictas domos sunt fundatas cum hominibus et mulieres qui postea sunt menturi in dictas domos cum omnibus iuribus suis et cum omnibus et singulis terris, honoribus, tenedonibus, possessionibus eiusdem domos tam in montibus quam in planis ubique sint et cum omnibus introitibus et exitibus, iuribus et pertinentiis eiusdem domos cum arboribus diversorum generum qui ibi modo sunt vel pro tempore erunt et terminantur dictas domos a qualibet parte cum allodio franco iamdictae ecclesiae ab illa domo de dicto monacho qui a parte vero meridie terminatur cum dicta ecclesia de Bigiis et illas duas domos qui sunt ante ianue ecclesiae terminantur a parte vero circii cum cimiterio et alias partes cum dicto allodio iamdictae ecclesiae, ut supradictum est, et Pontius de Bigiis iam supradictus dedit iamdictae ecclesiae in

omnibus suis molendinis in omni tempore ipsam decimam integriter, scilicet septena ea ut presbiteri qui nunc ibi sunt vel postea sint venturi habeant eadem decimas in omni tempore et cantent missas pro anima sua et parentum suorum et omnium fidelium defunctorum. <Intelligatur tamen in hac donatione molendinum de domo de Prato et de domo de Bigiis et de mansorum de Rippa et de Banallo et de Crutalupis et de omnibus molendinis qui modo sunt vel pro tempore erunt intus parrochiam iamdictam de Bigiis et addidit dominus Pontius huic donationi ut in omnibus dominicis diebus et festivitibus, scilicet Natalis domini et duobus diebus et Circuncisionis et Epiphaniae Domini et sanctae Crucis de madii et septembris et in die sancti Joannis baptistae et sancti Petri et Pauli mensis junii et in die sabbato sancto et in tribus diebus sequentibus et in die Ascensionis et in die Penthecostes et duos dies sequentes et in quatuor festivitates virginis Mariae et in die sancti Nicolai et in die omnium sanctorum, et in crastinum et que rector qui nunc est vel pro tempore fuerit ipsius ecclesiae cum sua familia sint secum ad prandium et similiter ad coenam ad suam mensam ad comedendum et bibendum de omni re quam dictus dominus Pontius comederit et biberit et dedit dictus dominus Pontius eidem ecclesiae ipsum mansum qui est in ipsa sacraria de Bigiis cum homines et mulieres qui modo ibi habitant vel in omni tempore sunt habitaturi et sunt dicti homines et mulieres homines proprios de dicte ecclesie et de suis rectoribus et habent facere dicto rectori vel rectores homagium et quod habeant sint de dictis rector vel rectores, et dedit dominus Pontius dictus ad dictam ecclesiam cum suis honoribus et pertinentiis et juribus suis per francum alodium cum introitibus, exitibus et empriviis tam in montes quam in planis et arboribus diversorum generum qui modo sunt vel pro tempore erunt et cum omnium terrarum culturatis vel non culturatis, longe vel prope ubique sint, et cum omnibus melioramentis quae ibi feceritis vos et vestris vel illos qui post vos sunt vel venturi, et nos dictus dominus Pontius de Bigiis et frater suus Petrus per nos et per nostrorum successorum donatores sumus ad supradictam ecclesiam et ad suos rectores in omni tempore omnes mansos et omnes domos qui modo sunt vel pro tempore erunt in isto loco qui modo vocatur Podio de ecclesia cum homines et mulieres et cum omnibus terris et honoribus et cum omnibus possessionibus tam in montes quam in planis et cum omnibus arboribus diversorum generum qui modo ibi sunt vel pro tempore erunt et cum omnibus pascuis et cum omnibus melioramentis que ibi rector qui modo est vel pro tempore erit fecerit et quae modo noviter damus et confirmamus tota ista supradicta millia quinquaginta passia intus istas supradictas honores donamus omnia supradicta in franco allodio et liberaliter ad meras voluntates rectoris qui modo est vel pro tempore erit faciendas et sic damus cum omnibus juribus nostras et nostrorum et de domo nostro de Bigiis et super quibus donationibus renunciamus et juramus per nos et per nostrorum successorum non contrafacere nec contravenire sed damus, ut dictum est, in omni tempore ad supradictam ecclesiam et successorum suorum rectoribus presentes et futuros in omni tempore et pro iis complendis et firmiter attendendis obligamus nos ad supradictam ecclesiam de firma et legali convictione omnia bona nostra et successorum nostrorum mobilia et immobilia habita et habenda et pro maiori firmitate obliga-

mus totam illam partem decimi quam nos et domo nostra vocata de Bigiis est assueta recipere in super orrea de domo rectoris ubi quolibet anno congregatur dictum decimum. Ipsa vero consecrationis iamdictus dominus Pontius confirmavit et auctorizavit supradictae ecclesiae omnia supradicta et etiam allodios de Cantalupis cum aqua ad rigandum, sicut iamdictum est, dominus Pontius et frater eius Petrus predictae ecclesiae iam dederunt et in charta sue donationis continetur largo modo, similiter iamdictus Pontius dedit ad supradictam ecclesiam unam magnam bernardam seu campum qui vocatur de Sas Olive-ras et dictum campum est ante ianue de manso de Olivariis et tendit dicto campo de dicto manso usque in torrente qui discurrit de illo loco qui vocatur Vallis scilicet cum arboribus partes scilicet sixtum decimam et primitiam francum que exierit de dicto campo et cum omnibus pertinentiis et juribus suis, confrontat a parte vero orientis cum itinere qui vadit ad dictam ecclesiam, similiter iamdictus Pontius dominus de domos de Bigiis et etiam omnes parrochiani laudaverunt et auctorizaverunt pretaxatae ecclesiae omnia sua allodia que modo habet vel habere debet vel in antea habitura est in omni locis et primitias et maiorem partem decimum qui exierit vel culturaverint in predicta parrochia cum suo decimario scilicet qui prefatus rector qui modo est vel pro tempore erit accipiat quinque mensuras et dominus de Bigiis debet accipere quatuor et sic rectores debent recipere de orrea ubi congregatus dictum decimum quinque quarterias frumenti persolvendum ad honorabili capitulo Barchinonensis, persolvendum capellaniam.> Tantum modo infra suprascriptos terminos Barchinonensis ecclesia canonici et coenobia et ceterae ecclesiae habent vel habere debent. Ut autem predicta ecclesia libertate plene gauderet constituerunt ut libere que sui juris sunt vel erunt posuerunt ut nulla ecclesiastica secularisve persona cum suis rebus vel juribus eius spoliare vel invadere presumat sub anathematis interpositione prohibuerunt cunctisque rei iusta servantibus et bonafacientibus absolutionem peccatorum pro Dei gratiam promiserunt. <Et ut post Pontius et rectorem nullus capellanus seu hebdomedarius in ecclesia ista deinde subrogitus et si quis haec fregerit in duplo componat et insuper maneat firmum et ira Dei incurrat super illum et sit excommunicatus et sit divisus et iniquus et publicanus, ut supradictum est.>

Sig+um Guillermi Barchinonensis episcopi. Sig+um Bernardi de Cudiano. Guillermi Rotlandi. Berengarii levite. Arnaldus presbiter. Pontius levita atque decanus. Berengarii de Fabricis levite. Berengarius Sans. Pontii de Bigas. Petrus de Bigas. Berengarii de Furmaguera. Bernardi levite de Pratis. Raymundi de Tapia. Bernardi de Rocha. Guillermi de Comas. Guillermus clericus. Petrus presbiter. Petrus clericus. Petrus de Olivariis. Petrus Berengarii. Petrus Maschor.

Sig+um Bernardi subdiaconi, qui haec scripsit.

1. Segueix un espai en blanc.

367

1157 octubre 13.

L'arquebisbe Berenguer de Narbona i els bisbes Artau d'Elna, Berenguer de Girona, Pere d'Osona i Guillem de Barcelona concorren a la vila d'Arles, a prec de l'Abat Ramon i dels prohoms del lloc, per a consagrar-hi l'església del monestir, restaurada pels bisbes Udalgari i Artau d'Elna, pel vescomte Gosbert de Castellnou i per molts parroquians, a instàncies de l'abat. L'arquebisbe i els bisbes confirmen al monestir els privilegis papals, reials i episcopals, el dret de jutjar dins els seus dominis i la immunitat.

Anno Dominicae incarnationis MCLVII, aera MCXCV, indictione V... Factum est hoc decretum tertio idus octobris, regnante Ludovico rege in Francia.

Petrus praecentor scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCXXVII, cols. 1321-1323. – b. MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXV, pp. 69-72, [ex a].

368

1159 octubre 21.

Artau, bisbe d'Elna, a prec de l'abat Ramon d'Arles, acut a la vil·la Coç i hi consagra l'església de Santa Cecília. L'abat li concedeix la tercera part del delme i el mas on viu el clergue i el bisbe li concedeix els delmes, primícies, oblacions i alous, així com les trenta passes cementirials, alhora que la sotmet a l'església d'Arles.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Iesu Christi MCLVIII, aera MCXCVII, indictione VII... Quod est actum XII kalendas novembris.

Petrus... scripsit...

[a.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCXXX, cols. 1325-1326. – b. MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXVII, pp. 75-76 i 24, ap. V, pp. 308-309, [ex a].

369

1159 octubre 26.

Artau, bisbe d'Elna, acut al Vallespir i hi consagra l'església de Sant Martí de Cortsaví, a la qual concedeix les trenta passes cementirials, fixa el terme parroquial, sotmet l'esglesiola de Sant Jaume del castell de Cortsaví i confirma els delmes, primícies, oblacions i alous, alhora que subjecta al monestir d'Arles. La cerimònia té lloc el dia 9 d'octubre.

Anno Dominicae incarnationis MCLVIII, aera MCXCVII, indictione VII, idus octobris... Factum est hoc VII kalendas novembris, regnante Lodoyco rege in Francia.

Petrus... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCXXIX, cols. 1324-1325. – b. MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXVI, pp. 73-74 i 23, ap. XXI, pp. 395-396, [ex a].

370

1159 novembre 11.

Artau, bisbe d'Elna, acut a la vil·la d'Arles i hi consagra l'església de Sant Esteve, fixa el seu terme, li concedeix els delmes, primícies i oblacions, les trenta passes cementirials i els alous i la sotmet a la seu elnense i a l'església d'Arles.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Iesu Christi MCLVIII, aera MCXCVII, indictione VII... Quod est actum XIII kalendas novembris.

Petrus... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCXXVIII, cols. 1323-1324. – b. MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXVIII, pp. 77-78 i 23, ap. VI, pp. 361-362, [ex a].

371

1159 novembre 15

Artau, bisbe d'Elna, a prec de l'abat Ramon d'Arles, acut a la vil·la Riuferrer per a consagrar-hi l'església de Sant Pere, reedificada per l'abat predit i el sacrista Pere junt amb la comunitat d'Arles, Ademar, hebdomadari de l'església de Sant Pere, i els habitants del lloc, els quals li donen tres masos i una borda. El bisbe la sotmet a l'església d'Arles i li confirma el cementiri, els delmes, primícies, tasques, oblacions i alous.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Iesu Christi MCLVIII, aera MCXCVIII, indictione VIII... Factum est hoc XVII kalendas decembris, regnante Lodoyco rege in Francia.

Petrus praecentor... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCXXXIII, cols. 1327-1328. – b. MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXIX, pp. 79-80 i 23, ap. XXXV, pp. 430-431, [ex a].

372

1159 novembre 22.

Artau, bisbe d'Elna, acut al Vallespir, a la parròquia de Santa Maria de Costoja, i hi consagra l'esglesiola de Sant Llorenç [de Cerdans], fundada antigament i restaurada ara per l'abat Ramon i els monjos d'Arles, pels clergues i parroquians de Costoja i per diferents prohoms. L'abat li concedeix dotze passes a l'entorn per a cementiri.

Anno incarnationis Domini MCLVIII, aera MCXCVIII, indictione VII... Factum est hoc X kalendas decembris, regnante Ludovico rege in Francia.

Bernardus sacerdos et monachus... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCCXXXII, col. 1327. – b. MONSALVATJE, *Noticias* 7, ap. XXXIX, pp. 112-113 i 23, ap. XX, pp. 393-394, [ex a].

373*

1163 gener 23.

Bernat Roger, bisbe d'Urgell, consagra l'església de la Trinitat, Santa Maria i Sant Romà [de les Bons] i hi diposita tres porcions de l'eucaristia i ossos de sants, segons consta en l'autèntica de les relíquies.

Anno ab incarnatione Domini M^o C^o LX° III°, era M^a CC^a I^a, indiccione XI^a, ciclo Xem VIIIli VI°, feria V^a, X^a kalendas february.

[A.] Original, de 15 x 17 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 33.

a. BARAUT, C.: *Les esglésies pre-romàniques i romàniques d'Andorra (segles X-XII)*, dins *Quaderns d'Estudis Andorrans* 1 (1976), làmina 17. – b. BARAUT, *Les actes*, ap. 84, p. 175. – c. MATEU, J. – MATEU, M. D.: *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón*, Barcelona 1980, làmina 58, ex A.

374

1163 març 16.

L'any 1142 Udalgar, bisbe d'Elna, acudí al Vilar per tal de consagrar l'església de Santa Maria, la qual sotmeté a la seu episcopal i dotà de terme parroquial, a més de posar-la sota la protecció del prior de Santa Maria de Lledó. Ara Artau, bisbe d'Elna, en saber que no s'havia redactat la dotalia, la fa redactar i ho confirma tot.

Anno sub die incarnationis Domini MCXLII, era MCLXXX, indictione V,... in anno Dominicae incarnationis MCLXII, era MCCI, indictione XI,... Quod est actum XVII kalendas aprilis, regnante Ledovico rege in Francia.

[A.] Original perdut, probablement el document vist al s. XVIII al monestir de Lledó. – B. Còpia del s. XVIII: B.N.P., col. Moreau, vol. 60, f. 115. – C. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, pp. 523-524.

a. VAYREDA, P.: *Priorat de Lladó i les seves filials*, Barcelona 1931, ap. 18, p. 165, ex C.

375

1163 novembre 10.

Bernat, bisbe d'Urgell, acompanyat dels bisbes Pere de Saragossa, Ramon de Pamplona i Guillem de Barcelona i en presència del comte Ermengol d'Urgell i de molts nobles, acut a Solsona i hi consagra l'església de Santa Maria. Li concedeixen que sigui una canònica regular de Sant Agustí i li confirmen les possessions i les esglésies sufragànies que té al bisbat d'Urgell i als bisbats veïns.

Anno incarnati Verbi C° LX° III° post millesimum, indictione XIª, epacta XXV, ciclo XVIII^{ti} quinto, III idus novembris... Data per manum Alexandri sss. III° idus novembris, era Mª CCª Iª, anno ab incarnatione Domini M° C° LX° III°, indictione XI, pontificatus vero dompni Bernardi Urgellensis episcopi anno primo.

[A.] Original perdut que, segons Costa i Villanueva, era a l'Arxiu Episcopal de Solsona. – B. Còpia coetània, de 37 x 31 cm.: Arxiu Episcopal de Solsona, núm. 710. – C. Còpia del s. XIII: A.C.U., *Liber dotaliorum* I, f. 8.

a. VILLANUEVA, *Viage* 9, ap. IX, pp. 228-234, ex A. – b. COSTA, D.: *Memorias de la ciudad de Solsona y su Iglesia*, Barcelona 1959, pp. 642-645, ex A. – c. BARAUT, *Les actes*, ap. 83, pp. 172-175, [ex C?]

376

1164 novembre 2.

A prec de l'abat Ponç i dels germans de Sant Joan de Ripoll, els bisbes Pere d'Osona i Guillem de Girona acuden a dedicar l'església de Sant Miquel arcàngel, en la infermeria del monestir. L'abat i els germans la doten amb dos masos.

Anno ab incarnatione Domini nostri Ihesu Christi millesimo C° LX° IIII°, era Mª CCª IIª, indictione XIIª, III nonas novembris.

Guillermus presbiter scripsit...

[A.] Original, de 30 x 18 cm.: A.C.A., Cancelleria, perg. Alfons I, núm. 19.

a. MONSALVATJE, *Noticias* 15, núm. MMCCXLII, pp. 373-374, [ex A].

377*

1164.

Bernat, bisbe d'Urgell, consagra l'església de Sant Martí d'Envalls, edificada pels parroquians d'Angostrina.

[A.] Original perdut. – B. Notícia de les acaballes del segle XIX en un manuscrit de Puiggarí existent en una biblioteca particular del Rosselló.

a. Notícia: CAZES, A.: *Le Roussillon sacré*, dins *Conflent* XV (1977) 58.

378*

1164.

Artau, bisbe d'Elna, consagra l'església de Sant Llorenç del Mont [al Vallespir].

[A.] Original perdut.

a. Notícia: *Gallia christiana*, vol. VI, París 1739, col. 1048.

379

1167 novembre 12.

Joan, prevere de Castellbisbal, Guillem Amat i Pere Amat juren, damunt l'altar de Sant Feliu de l'església dels Sants Just i Pastor de Barcelona, que a causa d'un incendi que tingué lloc en l'església de Sant Vicenç de Castellbisbal es perdé la dotalia corresponent a la consagració duta a terme pel bisbe Guislabert, per la qual cosa se'n fa la reparació judicial.

Facta est autem haec scriptura reparationis II idus novembris, anno XXXI regni regis Ludovici junioris.

Sig+num Arnaldi praesbiteri... scripsit...

[A.] Original perdut, que al s. XVIII era a l'arxiu parroquial de Dosrius. – [B.] Còpia de 1698, interpolada, que al s. XVIII era a l'arxiu parroquial de Castellbisbal. – C. Còpia de mitjan s. XVIII, autoritzada per A. Campillo: A.D.B., *Liber dotaliarum* VII, ff. 241v-243, ex B. – D. Còpia anterior al 1936: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS B-230 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol. IX], f. 151, ex C.

a. CAMPILLO, A.: *Disquisitio methodi consignandi annos aerae christianaee*, Barcelona 1766, tit. XXV, pp. 62-64.

380*

1167.

El bisbe [Arnau d'Urgell] consagra l'església de [Sant Sadurní] de Rotgers.

[A.] Original perdut, potser el document vist per R. d'Olzinelles a l'arxiu del monestir de Ripoll, armari 1, calaix 3, llig. de Borredà. – B. Regest de principis del s. XIX: B.C., ms. 430, *Índice de las donaciones de condes, reyes y papas existentes en el Archivo de Ripoll* de R. d'Olzinelles, f. 83v.

a. BARAUT, C.: *Set actes més de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, dins *Urgellia* II (1979) 481-488, ap. 4, ex B.

381

1168 març 20.

Arnau, bisbe d'Urgell, acut al Berguedà i consagra l'oratori de Sant Miquel i Sant Víctor de Pedret, a prec del noble Bertran d'Avià, el qual l'ha edificat i el dota amb tres peces d'un alou. Haurà de pagar una lliura de cera al bisbe en ocasió del sínode quaresmal.

Anno Dominice incarnationis M° C° LX° VII°, XIII° kalendas aprilis...

Berengarius sacer... scripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia del s. XIII: A.C.U., *Liber dotaliorum* I, núm. DCLV, f. 201.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 86, pp. 176-177.

382*

1168 novembre 10.

Guillem de Peratallada, bisbe de Girona, consagra l'església de Sant Esteve de Llanars, al comtat de Besalú.

[A.] Original perdut. – [B.] Notícia de data incerta, vista per Villanueva a l'Arxiu Capitular de Girona, armari de les capellanies.

a. Notícia: VILLANUEVA, *Viage* 13, p. 146, ex B.

383

1168 novembre 13.

Els bisbes Guillem de Girona i Ponç de Tortosa acuden a consagrar l'església monàstica de Sant Pere de Camprodon, al comtat de Besalú, i li concedeixen les esglésies de Santa Maria de Camprodon, Sant Cristòfol de Creixenturri, Sant Martí de Solamal, Sant Nazari [de les Olives], Sant Jaume de Poliger, Sant Ermenter [de Romanyà] i Sant Andreu d'Oliveda, a més de confirmar-li la dotació i de sotmetre-la a la seu gironina.

Anno MCLXVIII ab incarnatione Domini, idibus novembris, regni Ludovici junioris regis francorum anno XXXII,...

Sig+num Adalbertus subdiaconus... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document citat per F. Monsalvatje com «de mi colección» (Cf. c). – [B.] Còpia en un cartulari del monestir de Camprodon, perdut. – C. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, vol. 107, ff. 177v-178, ex B. – D. Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, vol. 108, ff. 255v-256, ex monestir de Camprodon.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCCLIV, cols. 1351-1352, «ex archivo monasterii Campirotundi». – b. MERINO, A.-LA CANAL, J.: *España Sagrada* 43, Madrid 1819, ap. XLV, pp. 472-473, «ex archivo monasterii Campirotundi». – c. MONSALVATJE, *Noticias* 6, ap. XIII, pp. 34-35 i 11, doc. DXLVI, pp. 495-497, «de mi colección».

384

1168 novembre 17.

Ponç, bisbe de Tortosa i abat de Sant Joan [de les Abadesses], a prec del bisbe Guillem de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Valentí de Salarasa, situada al comtat de Besalú, a la parròquia de Sant Cristòfol de Beget, i edificada pels habitants del lloc. Ell i l'abat Pere de Camprodon li confirmen la dotació.

Anno Dominice incarnationis M° C° LX° VIII° regnique regis Ledovici iunioris XXX° II° XV° calendas decembris...

Sig+num Vincentii diachoni... scripsit...

A. Original, de 16'5 x 12'5 cm.: A.C.A., Cancelleria, perg. Alfons I, núm. 63.

a. VILLANUEVA, *Viage* 5, pp. 268-269, ex A. – b. MONSALVATJE, *Noticias* 6, ap. XII, pp. 32-33, [ex a].

385

1169 gener 10.

Arnau, bisbe d'Urgell, acut al Pallars i, a prec del noble Alamany i dels parroquians del lloc, consagra l'església de Sant Esteve d'Erinyà, hi diposita relíquies de diferents sants i la dota amb les primícies, oblacions, defuncions i penitències del terme parroquial. Li concedeix sacerdot propi i un cementiri de trenta passes i la sotmet a la seu urgellenca.

Anno Dominice incarnationis M° C° L° VIII°... Acta est dotalis scriptura III° idus ianuarii, anno superius pretaxato.

Raimundus levita... scripsit...

A. Original, de 30 x 12 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 34.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 85, p. 176.

386

1170 febrer 23.

Els bisbes Pere de Saragossa i Esteve d'Osca, acompanyats del primicer Ramon, del degà Ramon i dels altres canonges de la seu de Barcelona i de molts fidels, acuden a consagrar l'altar de Sant Benet construït en el monestir de Sant Pere de les Puelles, extramurs de Barcelona Per aquest motiu els esposos Bernat de Rocafort i Beatriu doten l'altar amb quatre masos, tres d'ells situats a la parròquia de Sant Feliu de Gallifa i l'altre a la parròquia de Sant Genís de Taradell, i hi estableixen un prevere que celebri la missa de difunts i absolgui els túmuls familiars. L'abadessa València i tot el convent ho aproven.

A. Original, de 45 x 29 cm.: A.C.V., cal. 6, núm. 2015.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo LX° VIII°, VII° kalendas marcii, communi utilitati providentes Petrus Dei gratia Cesar-augustanus et Stephanus eiusdem gratia Oscensis episcopus et Raimundus Barchinonensis sedis primicerius et Raimundus /² eiusdem decanus et conventus canonicorum eiusdem inferius annotatus cum non parvo populorum concursu sollempniter convenerunt ad consecrandum altare in honore sancti Benedicti quod constructum et consecratum est in monasterio Sancti Petri Puellarum, /³ quod est situm extra muros Barchinone, cum omni honore et suo alodio quod Bernardus de Rochafort et Beatrix uxor eius in die consecrationis eiusdem altaris sancti Benedicti Domino Deo et predicto altari sancti Benedicti dederunt et tradiderunt in manibus /⁴ episcoporum supradictorum et in manu Valencie Dei gratia prenominati monasterii Sancti Petri Puellarum abbatisse et tocius eiusdem conventus sicut in hac presente pagina scriptum continetur. Tam presentibus quam futuris semper manifestum sit quod ego /⁵ Bernardus de Rochafort et Beatrix uxor mea bono animo ac spontanea voluntate donamus et tradimus Domino Deo omnipotenti et predicto altari sancti Benedicti et in manibus episcoporum supradictorum et in manibus Valencie abbatisse et sui conventus /⁶ in presencia nobilium virorum ibi assistencium ob remedium animarum Saure videlicet filie nostre et Umberti filii nostri et pro animabus nostris nostrorumque parentum preteritorum et futurorum omniumque fidelium defunctorum quatuor mansos quos habe- /⁷ mus per nostrum alodium sive aliquibus modis ac vocibus cum eorum pertinenciis et laborationibus suisque affrontationibus, videlicet mansum de Merlens cum omnibus suis tenedonibus et laborationibus suisque pertinenciis et affrontationibus et universis arbo- /⁸ ribus, et mansum de Bernardo de Cellario cum omnibus suis tenedonibus et laborationibus suisque pertinenciis et affrontationibus universisque arboribus, et mansum de Maioles cum omnibus suis tenedonibus et laborationibus suisque pertinenciis et affrontationibus /⁹ bus et universis arboribus. Sunt autem isti prenominati mansi in comitatu Barchinone, in terminio castri de Galifa et in parrochia Sancti Felicis de Galifa. Similiter da-

mus et tradimus Domino Deo et predicto altari sancti Benedicti in manibus supradictorum / ¹⁰ mansum de Eschirs qui fruit de Marchesa cum omnibus suis tenedonibus et laborationibus suisque pertinenciis et affrontationibus et universis arboribus. Est autem predictus mansus in episcopatu Ausonensis, in terminio castris de Taradel et in parro- / ¹¹ echia Sancti Genesis. Sicut nos melius habemus per omnes nostras voces supradictos IIIor mansos cum omni eorum integritate et cum cultis et heremis, aquis, pascuis et garricis et cum ingressibus et egressibus suis et universis arboribus / ¹² ex diversis generibus et cum suis universis adiacentiis damus et tradimus eos omnipotenti Deo et predicto altari consecrato in honore sancti Benedicti per proprium alodium iure perpetuo possidendum et de nostro iure et dominio in ius / ¹³ et dominium Dei omnipotentis et predicti altaris sancti Benedicti in manibus supradictorum episcoporum et Valencie eiusdem monasterii abbatisse tociusque eiusdem conventus, ita ut in pace semper Deus omnipotens et predictum altare sancti Benedicti et monaste- / ¹⁴ rium Sancti Petri teneat eos et habeat quiete, possideat eos et expletet secure omni tempore in perpetuum sine ulla voce in ibi a nobis vel a nostris ullo modo retenta. Et nos nec kastlani nostri nec aliquis per vocem eorum / ¹⁵ in predictis IIIor mansis nec in hominibus eorum non faciamus nec faciant ullam forciam nec toltam et non accipiamus nec accipiant in eis erbam nec paleam nec ligna nec iovam nec traginum nec ullum / ¹⁶ usaticum in eis requiratur. Et [propter hoc donum] constituatur in predicto altari sancti Benedicti presbiter quidam semper qui sine ulla intermissione iugiter celebret missam defunctorum pro animabus Saure videlicet filie nostre et filii nostri / ¹⁷ Umberti et pro animabus nostris parentumque nostrorum preteritorum et futurorum omniumque fidelium defunctorum et tumulos eorum cotidie semper absolvat preter quam in festivis diebus. Et quando unus presbiter discesserit, alter presbiter / ¹⁸ sine mora in predicto altari sancti Benedicti instituat qui hoc officium semper peragat et ita nunc et semper observatum sit usque ad finem mundi. Et presbiter qui cantaverit supradictum altare sancti Benedic- / ¹⁹ ti semper habeat conductum in monasterio Sancti Petri et vestitum. Et ego Bernardus de Rochafort et uxor mea Beatrix convenimus Deo omnipotenti et altari sancti Benedicti et supradictis episcopis et Valencie abbatisse et omni con- / ²⁰ [vent] tui Sancti Petri quod si illa eximenta et expleta supradictorum IIIor mansorum ad sustentationem illius presbiteri eiusdem altaris non sufficerent ita tamen ut victum et vestitum sufficienter habere possit ad obitum nostrum tantum de nostro honore / ²¹ predicto altari dimitemus quod deinde presbiter illius altaris honorifice in perpetuum vivere possit. Et ego Valencia Dei gratia Sancti Petri Puellarum abbatissa et omnis eiusdem conventus convenimus et auctorizamus tibi Bernardo de Rocha- / ²² fort et uxori tue Beatrici in manibus supradictorum episcoporum instituere presbiterem in predicto altari sancti Benedicti qui nunc et semper in perpetuum cantet missas defunctorum et faciat illud officium sicut superius vos requisistis / ²³ et sit semper familiaris monasterii et habeat victum et vestitum in monasterio. Diem siquidem consecrationis eiusdem altaris confirmaverunt predicti episcopi quicquid predictum altare habebat vel habere debebat ubique locorum / ²⁴ mansos videlicet suprascriptos cum omni eorum integritate vel in antea Deo largiente habiturum erat. /

²⁵ *S+num Bernardi de Rochafort. S+num Beatricis uxoris eius. Nos qui hoc donum huius nostre donationis laudamus et firmamus et testes firmare rogamus.* / ²⁶ *S+num Berengarii de Villa de Cavals. S+num Arnalli de Aumo. S+num Guillelmi Falconis. S+num.* / ²⁷ *Petrus Dei gratia Cesaraugustanus episcopus sss.* Raimundus levita atque decanus sss.** / ²⁸ *Stephanus Dei gratia Oscensis episcopus confirmavit hoc donum proprio si ✠ gno et consecratione ipsius altaris.**

1. Segueix un espai en blanc.

387

1170 octubre 10.

Arnau, bisbe d'Urgell, acut a la parròquia de Pardines i, a prec dels capellans i dels parroquians, consagra l'oratori de Santa Magdalena, hi diposita relíquies dels màrtirs Justí i Paulí i la sotmet a l'església de Sant Esteve de Pardines. Haurà de pagar una lliura de cera al bisbe en ocasió del sínode quaresmal.

Anno Dominice incarnationis M° C° LXX°, VI° idus octobris, era C° VIIIª...

A. Original, de 13 x 22 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 35.

a. MARTÍ, J.: *Dietari de Puigcerdà*, Lleida 1928, I, ap. XI, pp. 495-496, ex A. – b. BARAUT, *Les actes*, ap. 87, pp. 177-178, ex A.

388

1170 novembre 24.

Guillem, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Sant Salvador de Bianya, al comtat de Besalú, a prec de Ponç, bisbe de Tortosa i abat de Sant Joan [de les Abadesses]. Li concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels i l'espai cementiri de trenta passes, li fixa el terme parroquial i la sotmet a la seu gironina per mitjà del cens, del crisma i dels sínodes.

Anno incarnationis Dominice M° C° LXX°... Scripta hec dos VIII kalendas decembris.

Sss. Bernardus levita... scripsi...

A. Original, de 46'5 x 7 cm.: A.C.A., Cancelleria, perg. Alfons I, núm. 97.

a. MONSALVATJE, *Noticias* 15, núm. MMCCXLV, pp. 377-379, ex A.

389

1173.

El bisbe Pere d'Osona i Ponç de Tortosa acuden a Berga, prop de Vic, per a dedicar l'església de Santa Eugènia, Santa Cecília i Sant Jaume, a prec de Berenguer de Llagostera, sacerdot del lloc, i dels parroquians, tots els quals l'han edificat. Ambdós bisbes manen escriure l'acta de dotació, on fan constar

que li confirmen les possessions, els delmes, les primícies i les oblacions i li fixen el terme parroquial.

Anno ab incarnatione Domini centesimo septuagesimo tertio post millesimum...

Raimundus sacerdos... scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia, probablement medieval, que era a l'arxiu parroquial de Vilalleons, núm. 6 [pergamí?], perduda. – C. Còpia del 25 d'agost del 1638, autoritzada per Salvi Onofre Calvet, notari de Vic: A.E.V., arxiu parroquial de Santa Eugènia de Berga, *Consueta Vella* [I-R/1], ff. 3-4. – D. Còpia de vers 1800: A.C.V., *Varios* de J. Ripoll, vol. 18, en quart, núm. 14, ex B. – E. Còpia de vers 1800: A.E.V., arxiu parroquial de Vilalleons, lliçall Q/l.

a. [SERRA Y CAMPDELACREU, J.:] *Un document inédit. Acta de consagració de la iglesia de Santa Eugenia de Berga (Plana de Vich)*, dins *Boletín de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa* any II, núm. 7 (juliol 1892) 229-231, ex C. – b. PLADEVALL, A.: *Parroquia de Santa Eugenia de Berga*, dins *Ausa* I (1952-54) 436-443, ex C.

390

1177 agost 8.

Pere, bisbe d'Osona, acut a Muntanyola per a dedicar l'església de Sant Quirze i Santa Julita, acompanyat de canonges, clergues, pròcers i camperols, a prec de Saurina d'Oló, de Guillem Alfaneç i dels sacerdots i parroquians, tots els quals la doten. El bisbe li confirma els delmes, primícies i oblacions, la sagrera de trenta passes i els predis i li fixa el terme parroquial.

Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo septuagesimo septimo...

Quod est factum VI idus augusti, anno XLI regni regis Lodovici iunioris.

Raimundus sacerdos... scripsit...

A. Original, de 30 x 43'5 cm.: Arxiu Capitular de Barcelona, *Diversorum* C (a) 506.

a. PLADELASALA, J.: *La parroquia de Muntanyola*, dins *Ausa* I (1952-54) 153-157, ex A.

391

1178 novembre 21.

Bernat, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Santa Perpètua, al comtat de Barcelona, al Vallès, al lloc anomenat Santa Perpètua [de Mogoda], li confirma les possessions, els alous i les trenta passes per al cementiri, li assenyala el terme parroquial amb els delmes, primícies i oblacions, i estableix que rebí el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels dos sínodes.

[A.] Original perdut, cremat en 1561 pels castellans que saquejaren l'església de Santa Perpètua. – [B.] Còpia de 1440, perduda, que es conservava, segons que sembla, a la cartoixa de Montalegre. – [C.] Còpia de 1566, perduda, ex B. – D. Còpia de 1650: A.D.B., *Liber dotalium* IV, ff. 232-234, ex C. –

E. Còpia anterior al 1936: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS B-245 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol 24], f. 105 bis, ex D.

Transcripció ex E.

Anno dominice incarnationis millesimo centesimo septuagesimo octavo, undecimo calendas decembris, communi utilitati providentes venerabilis Dei gratia Bernardus Barchinonensis episcopus et canonicorum sibi commissorum conventus inferius annotatus, cum non parvo populorum concursu, solemniter convenerunt ad consecrandum domum Dei in honore sancte Perpetue martiris in comitatu Barchinonensi, in Vallense, in loco vocitato Sancta Perpetua. Die siquidem consecrationis confirmaverunt predictae ecclesie quidquid possessionum habebat vel habere debebat ubique locorum, videlicet totam villam de Sancta Perpetua que sui juris est, excepta fabrica, preterea terras et vineas et alodia multa atque cimiterium triginta ecclesiasticorum passuum ipsi ecclesie confirmaverunt. Quicquid etiam infra cimiterium vel infra sacriam predictae ecclesie contineretur sub ecclesiastica defensione posuerunt atque temerarie inde aliquid auferentem vel invadentem ut reum sacrilegii omnino condemnaverunt donec canonice satisfaceret. Eadem quoque die consecrationis dederunt et concesserunt prelibate ecclesie Geraldus de Rocavert et filius suus duas casas quas habebant in eadem villa iuxta ecclesiam a parte qua itur ad Calidas, hoc modo ut semper predicta ecclesia et suus clericus acciperet et haberet ibi per censum in Natale Domini libram mediam cere. Et dominam Guilelmam de Mogoda et filius suus Bernardus similiter dederunt et concesserunt predictae ecclesie unam casam iuxta cimiterium in qua haberet et acciperet per censum sepepredicta ecclesia candelam unam in Natale Domini. Alodia autem prefate ecclesie sunt hec, videlicet unam petiam terre iuxta alodium sepulcri, et aliam peciam terre iuxta alodium Geraldus de Rocavert, et aliam petiam que tenet se cum alodio de Fontanet, et duas vineas apud ipsas Combas, et alias duas vineas in ipso podio, et unum ferraegenale ante ipsam villam, et tres campos apud Canalias, unum molendinum de Prato. Omnia ista habet ecclesia predicta et clericus suus in dominio tenet et domos cum puteo que tenent se cum ferragenali. Preterea habet ecclesia et tenet in dominio apud Ripam casas et campum cum hortis et arboribus. Preter hec autem habet predicta ecclesia alodia multa, videlicet campum unum quem laborat Raymundus Ballester apud collem Antige, et aliam peciolam terre quam tenet Maria Ferrana in qua accipit hospitale medietatem, et apud Olmet vineam unam, et apud Reguer duas vineas et duos campos, et apud villam de Canibus duas petias terre, et subtus viam supradicti molendini petiam unam terre quam tenet Raymundus textor apud Mogodam. Etiam habet masadam unam terre cum aquis et pertinenciis suis, apud ipsos Vallos petiam unam terre, apud collem Molleto duas petias terre, et ante villam tres ferraegenales apud ipsum Padro, et ad ipsum Olordar duas petias terre, et ad costam supra domum Petri de Costa duas petias terre, et supra domum Guilelmi de Ulmo aliam petiam terre, et ibidem alias duas petias et in podio Oriol petiam unam, et iuxta villam unam petiam terre cum arboribus quam tenet Geraldus de Rochavert, et ad predictas Cumbas tres petias terre, et in termino de Fontanet

tres petias terre cum arboribus, et apud Ruviram petiam unam terre. Hec autem supradicta alodia habet prefata ecclesia in sua parrochia et preterea in sua parrochia habet multa alodia simul et communiter cum militia Templi. Habet etiam supradicta ecclesia in parrochia de Gallechs campum unum per alodium quem Berengarius de Ruvir sibi reliquit in suo testamento de quo etiam accipit decimam et primitiam, et apud Ruvino olivarias quatuor que sunt de confratria altaris Sancti Salvatoris, et apud Casteio decimum in quodam molendino et olivarias in dominio. Termini vero sive afrontaciones de quibus et infra quos pretaxata ecclesia accipit decimas et primitias in presenti et oblaciones fidelium isti sunt: ab oriente in collem de Molleto et vadit per ipsam serram usque ad terminum de Gallechs, a meridie in ipsa strata publica, ab occasu usque ad rieriam de Antiga et in terminum de Antiga, a parte circii in termino de Polinya et in termino Sancte Marie de Palatio Salata. Preterea accipit in parrochia Sancti Stephani de Ripollete medietatem decimarum in manso Berengarii Margay et in manso Perete Jovera, et in parrochia de Antiga medietatem decimi in manso Vallhonrat. Si vero infra predictos terminos Barchinonensis ecclesia sive canonica aliquid habet vel habere debet, supradictus episcopus et alii illesum et intemeratum sibi reservaverunt quod si termini vel afrontaciones predictae ecclesie antiquitus longiores seu prolixiores fuerunt ut aliqua ecclesiastica secularisve persona aliquid ibi possedit contra possessores integras actiones predictae ecclesie retinuerunt nisi prescriptione vel alia rationabili causa possit excludi. Constituerunt quoque ut ipsa ecclesia a Barchinonensi sede chrisma acciperet eidemque sedi annuatim per censum inter duos sinodos solidis III minus duos denariis monete Barchinonensi curribilis persolveret. Habet quoque predicta ecclesia in parrochia Sancti Cipriani decimam in duobus molendinis quam sibi dedit domina Guilelma de Mogoda. Ut autem prescripta ecclesia plena libertate gauderet constitutum est a domino episcopo et ab aliis ut salva iusticia et dignitate Barchinonensis sedis que sui juris sunt vel erunt, libere possideret et ut nulla ecclesiastica secularisve persona eam suis rebus expoliare vel invadere presumat sub anathematis vinculo posuerunt cunctisque sua jura servantibus et beneficientibus absolutionem et remissionem peccatorum per Dei gratiam promisserunt et concesserunt.

Que est acta ipso eodem die et anno dominice incarnationis superius memorato.

Ego Bernardus Barchinonensis episcopus sss. Sig+num Bernardi primicerii. Sig+num Poncii presbiteri. Sig+num Berengarii de Rifano presbiteri. Sig+num Johannis levite, prior Sancte Eulalie. Sig+num Guilelmi de Turre. Sig+num Bernardi de Pinels. Sig+num Raimundi de Vilar. Sig+num Guilelme de Mogoda. Sig+num Bernardi filii eius. Sig+num Laurentii gratia Dei abbatis Sancti Laurentii. Raymundus monachus.

Sig+num Berengarii levite Sancti Justi, qui hec scripsit cum litteris rasis et emendatis in linea octava die et anno quo supra.

Tortosa i hi hagué restablert la seu episcopal, el bisbe Gausfred inicià la construcció de l'església i el bisbe Ponç l'ha acabada. Ara aquest, junt amb l'arquebisbe Berenguer de Tarragona i el bisbe Pere d'Osona, en presència dels reis Alfons i Sança, de molts nobles i d'una gran multitud, la dediquen en honor de santa Maria. El rei li confirma la dotació, els límits del bisbat i els drets damunt les esglésies i els clergues.

...anno millesimo centesimo septuagesimo octavo Dominicae incarnationis, indictione XI, IIII kalendas decembris...

Sig+num Geraldı scriptoris... scripsit...

A. Original, de 72 x 61'5 cm.: Arxiu Capitular de Tortosa, Comú del Capítol, caixa 1^a, núm. 4. – **B.** Còpia del s. XIII: Arxiu Capitular de Tortosa, Cartulari núm. 6, ff. IIIv-V. – **C.** Còpia del s. XIII: Arxiu Capitular de Tortosa, Cartulari núm. 8 [Llibre Verd], ff. 14v-19v. – **D.** Còpia del s. XIV: Arxiu Capitular de Tortosa, Cartulari núm. 5 [Llibre Vermell], ff. IV-Vv. – **E.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, pp. 18-23.

a. RISCO, M.: *España Sagrada* 42, Madrid 1801, ap. V, pp. 310-316. – **b.** O'CALLAGHAN, R.: *Anales de Tortosa*, Tortosa 1886-1888, vol. III, pp. 295-301.

393

1179 agost 5.

Pere, bisbe d'Osona, a prec del prevere Pere Arnau i d'altres homes, consagra l'església de Sant Miquel de l'Erm [dins la parròquia de Sant Bartomeu del Grau]. Diferents personatges la doten amb unes mesures anuals d'ordi.

[A.] Original perdut. – **B.** Còpia del 2 de juny de 1263, autoritzada pel notari Pere Saeres, canonge de Vic: A.C.V., cal. 6, núm. 2701.

Manifestum sit universis sancte Ecclesie catholice filiis quod Petrus Dei gratia Ausonensis episcopus divina caritate et pietate fultus, precibus Petri Arnaldi presbiteri et aliorum multorum hominum, quandam pauperem ecclesiam Sancti Michaelis de Heremo sollempniter dedicavit et consecravıt et illos qui ad ipsam consecracionem adfuerunt, ut ad locum illum bene facerent et de suis rebus facultatibus erogarent, humiliter admonuit et in remissionem peccatorum et absolucionem animarum suarum dona ipsi ecclesie ab illis hominibus concessa ex parte Dei omnipotentis et sua posuit. In primis ego Petrus Arnaldi presbiter et Arnaldus de Raguembalzs in manu predicti episcopi donamus et vovemus ut omnibus annis accipiat predicta ecclesia Sancti Michaelis unum quartanum ordeı in nostra laboracione in perpetuum. Et ego Arnaldus de Sancto Michaele dono et voveo ut eadem ecclesia accipiat omnibus annis in meo manso unum quartanum ordeı in perpetuum. Et ego Raimundus de Fenoiet similiter. Et ego Bertrandus de Fenoiet dono similiter ipsi ecclesie unum quartanum ordeı in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Arnaldus de Vilar dono eidem ecclesie unum quartanum ordeı in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Bernardus de Cumbis dono eidem ecclesie unum quartanum ordeı in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Bernardus de Serra dono eidem ecclesie unum oitanum ordeı in meo

manso singulis annis in perpetuum. Et ego Iohannes de Soler dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus Poc de Pozol dono eidem ecclesie unum quartanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus Rotger de Pozol dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Arnaldus de Tresserra dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Ermengaudus de Postmans dono eidem ecclesie unum quartanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Ollarius de Ventola dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in [meo man]so singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus de Landrigo dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus de Sancto Salvatore dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Berengarius de Plano Sancti Iuliani dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Berengarius Daltoman dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus de Gardia dono eidem [ecclesie] unum quartanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Bernardus Olivarii dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Lobet Dolmatel dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus de Liurada dono eidem ecclesie unum oitanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Guillelmus decimarius dono eidem ecclesie unum quartanum ordei in meo manso singulis annis in perpetuum. Et ego Petrus Gruui dono eidem ecclesie unum oitanum ordei omnibus annis in tota vita mea.

Actum est hoc nonas augusti, anno XLIII regni regis Lodovici iunioris.

Sig+num Petri Arnaldi presbiteri. Sig+num Arnaldi de Raguembalzs. Sig+num Arnaldi de Sancto Michaelae. Sig+num Raimundi de Fenoiet. Sig+num Bertrandi de Fenoiet. Sig+num Arnaldi de Vilar. Sig+num Bernardi de Cum-bis. Sig+num Bernardi de Serra. Sig+num Iohannis de Soler. Sig+num Petri de Soler. Sig+num Petri Poc. Sig+num Petri Rotger. Sig+num Arnaldi de Tresserra. Sig+num Ermengaudi de Postmans. Sig+num Ollarii de Ventola. Sig+num Petri de Landrigo. Sig+num Petri de Sancto Salvatore. Sig+num Berengarii de Plano. Sig+num Berengarii Daltoman. Sig+num Petri de Gardia. Sig+num Bernardi Olivarii. Sig+num Lobet Dolmatel. Sig+num Petri de Liurada. Sig+num Guillelmi decimarii. Sig+num Petri Gruui. Petrus Ausonensis episcopus sss.

394*

1180 maig 25.

Pere, bisbe d'Osona, dedica [l'església] de Santa Maria la Rodona de la seu de Vic.

VIII kalendas iunii... Anno Domini MCLXXX, regni regis Lodovici iunioris XLIII.

[A.] Original perdut. – B. Notícia del s. XII: Museu Episcopal de Vic, ms.

128^A (XLVII^A), *Martyrologium* I, f. 54v. – C. Notícia del s. XII: Museu Episcopal de Vic, ms. 129 (XLIII), *Martyrologium* III, f. 33.

a. FLÓREZ, *España Sagrada* 28, p. 321, ex B.

395*

1180 novembre 14.

Arnau de Preixens, bisbe d'Urgell, dedica l'església de Sant Esteve [de Pelagalls] i hi diposita relíquies de Sant Ermengol, Sant Llätzer i d'altres sants, segons consta en l'autèntica de relíquies.

X^o VIII° kalendas decembris, anno ab incarnatione Domini M^o C^o LXXX°...

A. Original, de 11'5 x 10 cm.: A.C.U., consagracions d'esglésies núm. 36.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 88, pp. 178-179.

396

1182 abril 5.

Ramon, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Santa Maria de Porqueres, al comtat de Besalú, i li dóna els delmes, primícies i oblacions i les trenta passes per al cementiri, li fixa el terme parroquial i la sotmet a la seu episcopal per mitjà de la recepció del crisma i de l'assistència als sínodes.

Anno Domini incarnationis millesimo centesimo octuagesimo secundo, era millessima ducentessima, indicione decima sexta... Acta dotis scriptura nonis aprilis.

Arnaldus presbiter... scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia del 23 de març de 1452, autoritzada per Pere Cella, notari de Banyoles, que es conservava al monestir de Banyoles.

a. ALSIUS, P.: *Ensaig històrich sobre la vila de Banyolas*, Banyoles 1872-1881, ap. I de la segona part, pp. 1-3, ex B. – b. LÓPEZ DE AYALA, J.: *Santa Maria de Porqueras*, Girona 1892, pp. 59-60, ex a. – c. MONSALVATJE, *Noticias* 12, doc. DLXXXI, pp. 21-23, ex b.

397

1182 octubre 13.

Berenguer, arquebisbe de Tarragona, i Ramon, bisbe de Girona, acompanyats dels canonges gironins, acuden a consagrar l'església de Santa Maria d'Ullà al comtat d'Empúries. Li confirmen els delmes, primícies i oblacions, li assignen trenta passes per a cementiri, li concedeixen immunitat d'acord amb els privilegis que té i li refermen la submissió de diverses esglésies. La sotmeten a la seu de Girona per mitjà dels ordes, del crisma, dels sínodes i de les altres institucions canòniques.

Anno MCLXXXII Dominicae incarnationis, aera MCCXX, indicione prima... Actum III idus octobris.

[A.] Original perdut, potser el document de l'església d'Ullà publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCCLXXVIII, cols. 1377-1378. – b. CANAL, J.: *España Sagrada* 45, Madrid 1832, ap. XXI, pp. 293-294, [ex a].

1182 novembre 25.

Pere, bisbe d'Osona, a prec del bisbe Bernat i dels canonges de Barcelona, acut a consagrar l'altar de sant Andreu construït de nou a la galilea de la catedral de Barcelona. El seu constructor, el canonge Bernat de Pujalt, el dota amb cases i terres situades al Vallès, a Barcelona i a Lleida, i mana que de nit i de dia cremin unes làmpades davant del sepulcre de santa Eulàlia i de l'altar consagrat.

[A.] Original perdut. – B. Còpia de principis del s. XIII: Arxiu Capitular de Barcelona, *Liber antiquitatum* I, doc. 560, f. CCVIII.

Anno ab incarnatione Domini MCLXXXII, VII kalendas decembris, venerabilis dopnus Petrus Ausonensis episcopus, rogatu atque mandato Bernardi Barchinonensi episcopi et voluntate omnium canonicorum ipsius sedis Barchinonensis, sollempniter convenit ad consecrandum altare sancti Andree apostoli quod de novo constructum et edificatum est in ipsa galilea que est in introitu ipsius sedis predictae. Die siquidem consecrationis Bernardus de Podio Alto Barchinonensis canonicus qui de rebus suis construxit et edificavit predictum altare et consecrare fecit, confirmavit, dedit atque obtulit predicto altari domos scilicet terras, vineas atque multas possessiones sicut inferius presens scriptura declarat reducens tamen ad memoriam illud proverbium quod dicit: Gratium namque et acceptum a Deo semper esse videtur domum Dei diligere et honorare et de rebus suis quisquis prout potuerit offerre et benefacere ut gratia Sancti Spiritus ad paradisi gaudia pervenire valeat. Quapropter ego Bernardus de Podio Alto Barchinonensis canonicus ob remedium anime mee et omnium parentum meorum atque pro salute omnium fidelium tam vivorum quam defunctorum dono et offero atque trado Domino Deo et supradicto altari sancti Andree in manu etiam ipsius sacerdotis qui semper servierit ipsi altari totum ipsum honorem integritate sicut ego melius emi de Berengario de Baiona et de Ermessenda uxore eius et de filiis suis, qui honor est in comitatu Barchinone, in Vallense, in parrochiis scilicet Sancte Eulalie de Aurenciana et Sancti Genesii de Amigdala et Sancte Marie de Laurona atque Sancti Petri de Bigis et a Colle de Badauel in antea et infra terminos Sancti Stephani de Palaudariis. Item dono et offero predicto altari ipsos casalicios meos cum curtallo et parietibus et cum medietate ipsius putei cum solis et suprapositis quos etiam emi de Gazo femina et de filio suo Bernardo et de uxore eius Bernarda. Terminantur autem predicti casalici: ab oriente in domibus Bernardi Runcini que fuerunt eiusdem Gazonne femine et est paries et puteus communis inter me et ipsum, a meridie in domibus Ruben iudei et fratris sui Salvadella, ab occiduo in domibus canonicis in quibus habito, a circio in ipso calle et in introitu predictarum domorum canonicis. Item dono et offero eidem altari ipsas domos meas quas Guilelmus scriptor tenet et habet per me in civitate Ilerda, de quibus dat mi pro censu IIIIor moabetinos et alias domos meas que se tenent in dominio. Que domus terminantur: ab oriente in carrera que vadit ad plateam, a meridie in domibus que fuerunt Petri de Planodolit et Petri de Bagis, ab occidente in carrera et in domibus que fuerunt Arnaldi de Torroga quas Guilelmus de Aragona habet et tenet, a

circio in carrera que vadit ad ipsam zudam et versus Sanctum Andream. Item dono et offero atque adhuc addo ipsi altari C moabetinos qui dentur in honore ad servitium ipsius altaris. Dono etiam et offero eidem altari ipsum totum decimum quod ego adquisivi de Guilelmo de Terroga Barchinonensi episcopo quod etiam redemi de Raimundo de Subirats et de Alaide uxore eius per XX moabetinos et XX solidis de quo decimo stabilivit predictus Guilelmus episcopus et ego Bernardus cum illo ut quedam lampada coram altari beate Marie et ante corpus sancte Eulalie semper arderet nocte et die. Postea ego Bernardus de Podio Alto predictus pro amore Dei ac pro veneratione eiusdem gloriose virginis Marie et beate Eulalie addidi et auxi tantum honoris ut cum isto decimo quod iam erat concessum ad predictam lampadem et cum predicto augmento quod ego feci in locum illius lampadē que amodo cessat quedam candela sufficientem potest ibi ardere nocte ac die. Hec autem omnia supradicta dono et offero atque trado sepredicto altari sub tali conditione ut ipse sacerdos qui servierit ipsi altari oret assidue pro me et pro animabus omnium parentum meorum atque pro omnibus fidelibus vivis et defunctis. Ipse vero sacerdos predicti altaris et omnes successores eius habeant omnem supradictum honorem et omnes redditus qui exierint tocius predicti honoris et ipse presbiter compleat hoc totum scilicet ut ipsam candelam ardeat nocte ac die coram altari beata Marie et ante corpus sancte Eulalie et ardeat unam lampadem ante altare sancte Andree nocte ac die et quod donet duas libras cere sacristie singulis annis ipso die consecrationis ipsius altaris si tamen ipsa die ipse conventus celebraverit VIII lectiones in choro et missam maiorem in ipso altari sancti Andree. Aliud vero quod superaverit de redditibus tocius supradicti honoris habeat ipse sacerdos ut cum hoc et cum alio quod habere poterit possit se honorifice exhibere. Preterea dompnus Bernardus episcopus et totus conventus de comuni consilio statuerunt et instrumento publico confirmaverunt ut de consilio episcopi et capituli semper unus presbiter eligatur ad divina officia in ipsa sede a cantico graduum usque ad completorium cum certis fratribus peragenda et nominatim ad ministrandum predicto altari sancti Andree quod missam celebret tam pro vivis quam defunctis, cum omnibus successoribus suis. Statuerunt quod ut presbiter taliter institutus percipiat integre sicut unus de canonicis victum cotidianum de mensa communi nec sit de numero ilorum XLIIorum canonicorum qui in privilegio ecclesie continentur ea propter ego Bernardus de Podio Alto dedi et obtuli de facultate mea Deo et canonicis Sancte Crucis Sancteque Eulalie 400 moabetinos de quibus persolvi ex precepto episcopi et canonicorum Petro de Barchinona 300 moabetinos pro illo honore de Churza et pro alio honore quem de ipso ipsi canonici emerint et persolvi eidem Bernardo episcopo 100 moabetinos pro honore Ylerde scilicet pro almoina que nominatur Turris Delgada et expendi in ipso opere novo de ipsa galilea 500 solidos et amplius. Ut autem predictum altare libertate plena gauderet constituerunt supradicti episcopi, scilicet Petrus Ausonensis episcopus et Bernardus Barchinonensis episcopus, atque confirmaverunt ut libere que sui iuris sunt vel erunt possiderent et ut nulla ecclesiastica secularisve persona ipsum suis rebus expoliarent vel invadere presumat sub anathimatis interpositione prohibuerunt cunctisque ei iura servantibus et bona facientibus

absolutionem peccatorum per Dei gratiam promisserunt. Si vero quod absit aliquis hec supradicta infringeret vel diminuire temptaverit nisi satisfecerit ante tribunal Domini nostri Ihesu Christi in die iudicii reddat rationem Deo de his et omnibus sanctis eius.

Petrus Ausonensis episcopus sss. S+ Bernardi de Podio Alto levita, qui hoc donum facio, laudo et firmo et testes firmari rogo. S+num Berengarii de Font Taiada. S+num Bernardi primicherii. S+num Bernardi Marcucii. S+num Burgetus. S+num Raimundi Ganagaudii. S+num Poncii presbiteri. Petrus Barchinone sacriste. S+num Titius sss. S+ Bernardi Dionisii. S+num Berengarii de Sancto Cucuphate. S+ Petri de Granolers presbiteri. S+num Bernardi de Vilardello. S+num Martini parvi. Sig+ Bernardi presbiteri. S+ Raimundi presbiteri. S+ Raimundi presbiteri. Sig+num Raimundi de Bonastre levite. Sig+num Raimundi levite. Ioannis sacerdotis. S+num Bernardi de Podiatas. Raimundus levita atque decanus sss. Ego Bernardus Barchinonensis episcopus subscribo. Ego Raimundus archidiaconus subscribo.

Sig+num Berengarii levita Sancti Iusti, qui hoc scripsi cum litteris suprapositis in linea XV et ratis et emmendatis in eadem linea et iterum suprapositis in linea XXII die et anno quo supra.

399

1184 juny 14.

Pere, bisbe d'Osona, acompanyat de l'ardiaca Ramon, del primicer Guillem i de molts clergues i laics, acut a consagrar l'església de Santa Margarida de Vallors, amb els altars de Santa Margarida, Santa Maria i Santa Magdalena. Ho fa a prec de l'esmentat primicer i del sacerdot Ramon i li confirma les trenta passes a l'entorn, cedides per Guerau de Salitja, així com les primícies i la meitat dels delmes de la parròquia. La constitueix sufragània de l'església de Sant Hilari Sacalm.

Anno Dominice incarnationis C° LXXX° III° post millesimum, regni regis Philippi III°... Acta siquidem sunt ista XVIII kalendas iulii eodem anno quo supra.

S+m Andree sacerdotis... scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia del 1408 en un *Capbreu enter* de la parròquia de Vallors, avui perdut. – [C.] Còpia de vers 1509, feta pel rector Francesc Vilar: A.E.V., arxiu parroquial de Vallors, *Rodalia y Expectància de Santa Margarida de Vallors*, f. 13. – D. Còpia de 1548: A.C.V., cal. 6, núm. 2491.

a. PLADEVALL, A.: *Parroquia de Santa Margarita de Vallors*, dins *Ausa III* (1958-60) 125-134, ex C.

400

1186 desembre 29.

Pere de Ripollet, canonge i sacrista de Barcelona, institueix un benefici en l'altar de Sant Tomàs de Canterbury, erigit per ell damunt les portes de l'església de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona, el dia en què el bisbe

Bernat de Barcelona el consagra, i el dota amb uns masos, un calze d'argent i un drap de seda.

[A.] Original perdut. – B. Còpia del s. XIII: Arxiu Capitular de Barcelona, *Liber antiquitatum* I, doc. 999, f. CCCL.

In nomine sancte et individue trinitatis. Pateat omnibus quod ego Petrus de Rivopolleto Barchinonensis ecclesie canonicus et sacrista ad promerendam veniam delictorum et consequendam misericordiam peccatorum meorum fundavi et erexi altare in ecclesia Sancte Crucis Sancteque Eulalie super portas eiusdem ecclesie in ipsa volta versus occidentem ad honorem Dei et beati martiris Thome Canturicensis, ubi perpetuo statuo presbiterem qui semper et assidue cantet ibi missam pro me et pro fratre meo Bernardo Rubeo, eiusdem Barchinonensis ecclesie canonico iam defuncto, cuius etiam comtemplationem hoc beneficium statuo et oret pro omnibus parentibus et fratribus nostris necnon et pro omnibus fidelibus vivis et defunctis et sit cotidie assidue in choro ad omnia divina officia celebranda. Et ad hoc perficiendum do et offero et in presenti trado predicto altari beati Thome in die consecrationis sue per venerabilem Bernardum Barchinonensem episcopum sancte die natalis eius illum mansum cum omnibus pertinentiis suis et tenedonibus cultis et incultis cum introitibus et exitibus suis et cum arboribus diversi generis, quem emi de Arnaldo Urgellensi episcopo et de Berengario eiusdem ecclesie archidiacono et de capitulo eiusdem ecclesie pro XL morabatinis in comitatu Barchinone, in parrochia Sancte Marie de Bitulona. Et illum mansum et omnia alodia culta et inculta et alia jura et domos et arbores diversi generis, que emi de Berengario filio condam Arnaldi de Palomar pro XLIII morabatinis in parrochiis predictae Sancte Marie de Bitulona et Sancte Columbe de Gramaneto per omnia loca. Et illud alodium quod emi de Petro Pochasang pro XLVII morabatinis in territorio Barchinone subtus mansum Petri de Sanauga ad ipsum fraxanum. Pro his quidem supradictis emptionibus dedi illos CCC solidos denariorum Barchinonensium quos recepi de Petro de Cardona Barchinonense sacrista. Preterea do et offero et in presenti trado predicto altari beati martiris Thome Canturiensis illam meam quartam partem quam emi de Raimundo de Cerdanola pro LXXXIII morabatinis et omnia mea jura et directa in illis quatuor mansis cum eorum pertinentiis et tenedonibus, in manso videlicet Geraldii de Maruia et Berengarii de Ruvira et in manso de Castelione quem tenent filii Berengarii de Albareda et in manso quem tenet Petrus Arberti. Sicut melius habeo predictam quartam partem in prefatis mansis et habere debeo cum servitiis et usaticis per emptionem meam in comitatu Barchinone, in parrochia Sancti Baudilii de Alchala, in Lanera, ad ipsas Marinas, et in omnibus aliis locis infra eandem parrochiam cum introitibus et exitibus suis ut melius dici et intelligi poterit de meo iure in ius et dominium et potestatem predicti altari beati Thome martiris trado ad suum plenissimum proprium, liberum et franchum alodium perpetuo possidendum. Item do et offero predicto altari unum calicem argenteum et unum bonum pannum sericum. Omnia iamdicta alodia do et offero et in presenti trado predicto altari beati martiris Thome Canturiensis alia ibidem per Dei gratiam daturus, ita scilicet ut presbiter qui servierit iamdicto altari habeat et percipiat omnes fructus et redditus omnium pre-

dictorum provisurus ut singulis septimanis secunda, IIII et VI feria descendat super sepulcrum fratris mei Bernardi Rubei et super meum post decessum corporis mei ob remedium animarum nostrarum Deum deprecaturus et nocte ac die ardeat lampadam unam ante predictum altare. Insuper de voluntate et concensu Bernardi Barchinonensi episcopi et tocius capituli do et perpetuo concedo omnia luminaria et omnes oblationes quas ob remedium animarum suarum quocumque tempore fideles ibidem devoverint et obtulerint et ipsas domos que sunt site pre foribus ecclesie Sancte Crucis Sancteque Eulalie, iuxta domos militie, ubi habitet presbiter retento tamen usufructu Raimundo presbitero in vita sua. De his siquidem omnibus nemo possit aliquid dare, vendere, alienare, inpignorare sive infeudare vel aliquo modo minuere sed semper presbiter eiusdem altaris habeat totum integrum cuius electionis et institutionis ordinario sit semper in dispositione Barchinonensis episcopi et tocius capituli. Si quis hoc infringere, inquietare vel aliquo modo minuere temptaverit anathema sit et cum Iuda proditore eternam dampnationem recipiat. Omnibus vero predicti altaris iura servantibus sit pax et tranquillitas in perpetuum.

Actum est hoc IIII kalendas ianuarii, anno ab incarnatione Domini M^o C^o LXXX° VI°.

Ego Petrus de Rivopolle Barchinonensis ecclesie canonicus et sacrista predictam donationem laudo et confirmo. S+num Berengarii de Vilardello. Ego Bernardus Barchinonensis episcopus subscribo. Ego Raimundus archidiaconus subscribo. Raimundus levita atque decanus sss. S+num Bernardi primicerii. S+num Raimundi de Castro Vetulo. S+ Petri de Granolers presbiteri. + Raimundi de Ostalric. Berengarius de Palaciolo +. S+num Bernardi de Pinel. Sig+num Bernardi de Callidis. Sig+num Poncii presbiteri sss. S+num Bernardi de Osor. S+num Bernardi rapacii. Sig+num Arnalli levite. S+num Berengarii de Rifano presbiteri. S+ Berengarii de Fontaiada. S+num Guillelmi Rubii. Sig+num Geraldi presbiteri. S+num Raimundi presbiteri. S+num Guillelmi presbiteri. Sig+num Petri cellerarii. [Sig]+num Martini parvi. + Guillelmus Dei gratia Sancti Cucuphatis abbas. + Berengarius Terrachonensis archiepiscopus.

S+num Petri Rubei subdiachoni, qui hanc cartam scripsit cum literis suprapositis et dampnatis in V et XVIII linea die et anno quo supra sss.

401

1187 febrer 21.

Ramon, bisbe d'Osona, acompanyat de l'ardiaca Guillem, del sacrista Pere, del primicer Bernat i d'una gran caterva, acut a l'església de Sant Vicenç d'Espinelles, a prec del capellà Pere de Viver i del sacerdot Pere Domènec, i la consagra. Li confirma les trenta passes a l'entorn, les primícies i els alous, li fixa el terme parroquial i mana que es faci memòria del clergue i diaca Arnau, amb les almoines del qual es dedica l'església.

Anno Dominice incarnationis centesimo octuagesimo sexto post millesimum... Acta siquidem sunt ista nono kalendas marcii, eodem anno quo supra.

Signum Andree sacerdotis... scripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia del 1568, autoritzada pel notari de Vic Francesc Franc: A.E.V., perg. del priorat de Sant Llorenç del Munt, núm. 51, ex A. – [C.] Còpia del 1730, perduda, que era a l'arxiu parroquial de Sant Vicenç d'Espinelves.

a. [CUNILL, S.]: *Acta de Consagració de l'iglésia d'Espinelves*, dins *Butlletí del Centre Excursionista de Vich* II (1915-17) 106-107, ex C. – b. PLADEVALL, A.: *Notícies històriques d'Espinelves*, dins *Ausa* VIII (1975-79) 225-237, ex B.

402

1187 octubre 4.

Arnau, bisbe d'Urgell, acut al comtat de Berga, al castell de Viver, a prec del cavaller Ramon, del capellà Bernat i dels altres parroquians, i hi consagra l'església de Sant Miquel. Li confirma les seves possessions, a les quals s'afegeixen ara les que li dóna l'esmentat cavaller i la seva família, les trenta passes cementirials i els delmes i primícies, a més de fixar el terme parroquial. El capellà Bernat promet submissió als bisbes urgellencs, acudir als sínodes, pagar el cens i servir l'església de Sant Miquel de Trulls.

Anno MCLXXXVII, IV nonas octobris...

Bernardus scriba... scripsi...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia de Francesc Mulnell, notari reial, perduda. – C. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. III, pp. 355-356, ex B.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 89, pp. 179-180, ex C.

403

1187 novembre 10.

Bernat, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Santa Coloma de Gramenet, al territori de Barcelona, li confirma les possessions, els delmes, primícies i oblacions i les trenta passes per al cementiri, estableix que rebí el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels dos sínodes, i fixa el terme parroquial.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia de 1329, avui perduda. – [C.] Còpia de 1605, avui perduda. – [D.] Còpia de 1817, conservada fins al 1936 a l'arxiu parroquial de Santa Coloma de Gramenet. – E. Còpia de principis del s. XX: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS B-245 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol. 24], ff. 18-20v, ex D.

Anno incarnationis MCLXXXVII, IIII idus novembris, communi utilitati providentes venerabilis Bernardus Dei gracia Barcinonensis episcopus et canonicorum conventus inferius annotatus cum non parvo populorum concursu sollempniter convenerunt ad consecrandum domum Dei in honore Sancte Columbe de Gramaneto, in territorio Barchinonensi. Die siquidem consecrationis confirmaverunt predictae ecclesie quicquid possessionum habebat vel habere debebat ubique locorum terras videlicet et vineas cum domibus et arboribus, decimas et primicias vel oblaciones fidelium que sui juris sunt, atque ci-

miterium ipsi ecclesie undique XXX ecclesiasticorum passuum confirmaverunt, et quicquid eodem spacio contineretur sub ecclesiastica defensione possuerunt, atque temerarie inde aliquid auferentem vel invadentem ut reum sacrilegii omnino condemnaverunt donec canonice satisfaceret. Constituerunt quoque ut ipsa ecclesia a Barchinonensi sede crisma acciperet eidemque sedi annualiter per censum inter duos sinodos X denarios monete curribilis persolveret. Habet namque afrontaciones jamdicta ecclesia unde accipit decimas et primicias: ab oriente in colle de Scitreles sicuti via vadit de alodio Hospitalis Hierosolimitani et vadit usque ad alodium Petri de Sancto Minato quod filii Raymundi de Palomar tenuit per feudum et vadit ad fontem inferiorem de heredibus de Carzarenna et vadit ad collem de Ortello et sic ascendit ad Campum Rotundum et dividit cum alodio Barchinonensis canonice; a meridie in via que venit de Bitulona et vadit ad turrem de Palomar vel ubicumque velis et vadit usque in ipsa Rochetem et dividit cum alodio episcopi; ab occidente in ipso rego de veteri de Malo Nido sicuti dividit feudum quod tenet domus de Palomar scilicet Guilelmi de Valle et alodium ipsius domus et vadit ad torrentem qui exit de Scitreles et transit per alodium Hospitalis; a circio in collem de Castelar et sicuti dividit alodium heredum de Carzarenna cum heredibus Sancta Engracia et vadit intus Vallem Magnam et in flumine Bisotii. Habet etiam predicta ecclesia decimam et primitiam in parrochia Sancti Andree de Palomar in campo de ponte qui fuit alodio Bernardi Adalberti et in fexa Sancti Michaelis que est alodium Ermessendis filie Raymundi de Palomar et in campo heredum de Carzarenna similiter in parrochia Sancti Andree et decimam in quodam molendino de Malo Nido et decima de molendino de Guilelmo de Valle. Alodia autem sepe dicte ecclesie hec sunt: pecia una terre alodii quam Arnaldus de Palomar pro anima sua dimissit predictae ecclesie et altera petia terre alodii quam Alondina mater predicti Arnaldi dimissit jamdictae ecclesie et petiam unam alodii habet supradicta ecclesia apud villam Longuam. Preterea duas fexas alodii supradictam turrem de Palomar et ad collem de Scitreles unam fexam alodii subtus carreram et alteram fexam alodii prope alodium Arsendis de Valleromanes, et totum ipsum alodium quod Raimundus Adalberti dimisit predictae ecclesie et medietatem vinee cum terra quam Raimundus de Palomar dimisit sepe dicte ecclesie et unam fexam terre alodii prope alodium Sancte Marie de Bitulona et alteram fexam alodii prope viam qua itur apud Bitulonam et unam fexam alodii que est prope alodium Sancti Andree ad pariliatam Guilelme uxoris Berengarii de Palma, alteram peciam alodii et alteram peciam prope fabricam de Arens ad ipsas Planas unam fexam alodii que se tenet cum alodio cenobi Sancti Cucuphatis et alteram fexam alodii ad ipsas Planas et ferragenale de Comba et prope ferragenale alteram fexam alodii et ad ipsum furnum peciam unam alodii et campum de Riera sicuti affrontat et terminat usque ad casam de Rocha. Et ipsum alodium quod est prope torrentem de Ramel et ipsum alodium de Sepelica sicuti terminatur ab oriente in alodio de Monte Catano et ab occidente in alodio canonice et ad Pontonals VII pecias alodii et ad ipsam Combam duas fexas alodii et in ipso Serrali petiam unam alodii et in ipsa Plana de Gramaneto unam peciam alodii prope alodium canonice, et habet predicta ecclesia par I capo-

num in domibus Petri Alberti et in domibus de Ficulnea par I caponum et in domibus Raymundi Adalberti par I caponum, et habet domos cum ipso horto in quibus habitat clericus ipsius ecclesie que sunt alodium ecclesie. Et ego Arnaldus presbiter huius ecclesie laudo et concedo illam donacionem quam feci altari Sancte Marie quod est constructum de novo in ipsa ecclesia. Et Berengarius de Colle de Nino et Berengaria uxor eius offerunt pro animabus suis Domino Deo et predictae ecclesie ortum cum arboribus quem emerunt de filia Berengarii de Montannola de quo horto debent dare pro censu annuatim in festiuitate Sancte Columbe medietatem unius libre cere post obitum eorum ipsa ecclesia habeat unam libram cere in predicto orto et terra. Et in domibus filie de Marcheta Marie mediam libram cere quam predicta Maria donat pro anima sua iamdictae ecclesie tali pacto ut in hoc primo anno dat predictam mediam libram cere et post obitum suum habeat ipsa ecclesia assidue ipsam ceram. Quantum infra subscriptos terminos Barchinonensis ecclesia et canonici eiusdem et monasteria vel cetere ecclesie habent vel habere debent seu damus consignamus sed ad opus nostrum et illorum quorum sit retinemus, ut autem prescripta ecclesia libertate plena gaudere constituerunt ut libere que sui juris sunt vel erunt possideret et nulla ecclesiastica secularisve persona eam suis rebus expoliare vel invadere presumat sub anathematis interpositione prohibuerunt cunctisque ei justa servantibus et beneficientibus absolutionem peccatorum per Dei gratiam promiserunt. Et ad albaredam infra alodium filiorum Petri Alberti Poncii peciolam unam alodii. Et ego Petrus de Villalonga et Anglesa uxor mea damus et offerimus Domino Deo et ecclesie Sancte Columbe de Gramaneto ob remedium animarum nostrarum et omnium parentum nostrorum ut de nostro proprio quedam lampada ardeat omni tempore ante altare Sancte Columbe de nocte et preterea stabilimus et volumus atque mandamus ut filii nostri et etiam progenies nostra qui nostrum locum teneant adimpleant hoc et observent et faciant semper annuatim anniversarium sui presbiterorum qui celebrent missas pro animabus nostris et omnium parentum nostrorum et illi clerici reficiantur illa die in domibus nostris, quod si forte filii nostri et progenies nostra hoc tam bonum stabilimentum adimplere noluerint damus et tradimus in presenti ut predicta ecclesia Sancte Columbe et suus clericus accipiant quartam de omni fructu qui erit in illa nostra pariliata terre que est subtus domum nostram et ardeat predictam lampadam et faciat predictum anniversarium de sui clericis omni tempore sine intermissione. Et ideo ut nullus utriusque sexus hoc stabilimentum infringere possit vel dirumpere in presenti incipimus predictam lampadam ardere et servicium facere predictorum presbiterorum ut sic predicta ecclesia et suus clericus habeant ibi tenedonem et possessionem in perpetuum.

Ego Bernardus Barchinonensis episcopus subscribo. Ego Raimundus archidiaconus subscribo. S+num Bernardi primicherii. Petrus sacrista Barchinonensis. S+num Berengarii de Colle de Nino. S+num Petri de Villalonga. S+num Vives de Costa. S+num Guilelmi Mascondi. S+num Ollarii de Podio. S+num Johannis Ermengaudi. S+num Berengarii de Palma. S+num Petri de Villalonga. S+num Anglese uxoris eius, qui hoc stabilimentum supradictum facimus et laudamus atque firmamus.

S+num Berengarii levite Sancti Justi, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

404

1191 desembre 18.

Ramon, bisbe d'Osona, acompanyat de l'ardiaca Bernat, del primicer Bernat, dels altres canonges de Vic i de molts nobles, acut a l'església de Sant Vicenç de Malla i hi consagra un altar en honor de santa Maria. Ho fa a prec de Guerau de Pla i dels sacerdots Pere i Ramon de Sant Vicenç [de Malla].

[A.] Original perdut: – [B.] Còpia del 24 de novembre de 1255, feta per Guillem de Guardiola, clergue de Malla, conservada a l'arxiu parroquial de Malla fins al 1936. – C. Còpia de principis del s. XX, feta per S. Cunill: Museu Episcopal de Vic, secció de documents, any 1191, ex B.

Anno Domini CXC primo post millesimum dominus Raimundus gracia Dei Ausonensis episcopus, Bernardo archidiacono et [...] ¹ B. primicherio et cum magno collegio canonicorum sedis Vici cum multitudine aliorum virorum nobilium, venit ad ecclesiam Sancti Vincencii de Medala, in qua altare ad honorem Dei et beate Marie virginis cum magna devocione consecravit. Preterea voluit iamdictus episcopus et firmiter constituit ut sacerdotes Sancti Vincencii qui modo sunt et qui ibi erunt post eorum obitum iamdictum altare beate virginis honorifice decantent et quidquid fideles pia devocione et pro redemptione animarum suarum ibi obtulerint in eorum potestate et dominio perpetuo consistat. Hec autem consecracione facta est ad preces Geraldii de Plano per amonicionem Petri et Raimundi sacerdotum Sancti Vincencii. De oblationibus vero et de omnibus aliis rebus quas dominus per largicionem fidelium ibi dederit nichil penitus inde accipiat capellanus set omnia veniant in usum et potestatem sacerdotem Sancti Vincencii.

Actum est hoc XV kalendas ianuarii.

Raimundus gracia Dei Ausonensis episcopus. His Bernardus ita scriptis favet archilevita + Petrus Ausonensis sacrista. Guillelmus de Medala firmo. Bernardus sacriscripius. + Petrus de Rivopetrarum. Arnaldus de Manleu firmo. Sig+num Guillermi de Medala. Sig+num Berengarii de Medala. Sig+num Guillermi Ymbert. Sig+num Martini de Serra. Sig+num Bernardi Belo. Sig+num Guillermi de Condamina. Sig+num Johanni de Guardiola. Sig+num Raimundi Faber. Sig+num Bernardi de Rocha. Sig+num Paschalis de Riera. Sig+num Guillermi de Cirera. Sig+num Geraldii de Plano. Sig+num Guillermi de Prato Gerart. Sig+num Bernardi de Planes.

Bernardus sacerdos, qui hoc scripsit [...] ² anno prefixo.

1. Espai en blanc.

2. Puns suspensius.

405*

1192 juny 3.

Ramon, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Cebrià de Cabanyes, al comtat de Bar-

celona. Li confirmen les possessions, els delmes, les primícies i les oblacions, com també les trenta passes per al cementiri. Estableixen que rebí el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels dos sínodes. Per últim, es fixen el terme parroquial i els alous.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia del 27 d'agost de 1314, autoritzada per Bernat Pont, notari de Barcelona, perduda, ex A. – [C.] Còpia del 12 de gener de 1419, autoritzada per Pere Agramunt, notari de Barcelona, perduda, ex B. – D. Còpia del 29 d'abril de 1438, autoritzada per Pere Pont, notari de Barcelona: A.C.A., Monacals, fons de Montalegre, carpeta 4, perg. núm. 159, ex C.

a. PÉREZ, X.: *L'acta de consagració de l'església de Sant Cebrià de Cabanyes: 800 aniversari (1192-1992)*, Sant Fost de Campsentelles 1992 (en premsa), ex D.

+ 406

1193 setembre 20.

Ponç, bisbe de Barcelona, acompanyat d'alguns dels seus canonges i d'una multitud, constituït en el castell de Montbui, a prec de Ramon de Vilar i dels parroquians, consagra l'església de Sant Feliu de Codines, li confirma els delmes, primícies i oblacions i les trenta passes per al cementiri i la sagrera, li concedeix els alous i el terme parroquial i la sotmet a la seu barcelonina.

[A.] Pseudo-original perdut. – [B.] Còpia del 4 d'octubre de 1452, autoritzada pel notari Bernat de Clotes (Cf. AYMERICH, M.: *Nomina et acta Episcoporum Barcinonensium*, Barcelona 1760, p. 340), perduda. – [C.] Còpia en pergamí, autoritzada pel notari Joan Moles de Sabadell, que era a l'arxiu parroquial de Sant Feliu de Codines. – [D.] Còpia del 10 d'agost de 1651, autoritzada pel notari Miquel Serra de Barcelona, ex C. – E. Còpia [de 1759], incompleta, autoritzada per A. Campillo: A.D.B., *Liber dotalium* VII, ff. 192-193, ex D. – F. Còpia de 1759, autoritzada per A. Campillo: A.D.B., *Liber dotalium* VII, ff. 279-280, ex C. – G. Còpia de 1800: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. X, ff. 353-354, potser ex C.

Sobre la falsedat d'aquest document i el pretès bisbe Ponç de Vilar, cf. A. DE PALMA DE MALLORCA, *Historia de la villa de San Felio de Codines: Datos y referencias*, Barcelona 1946. En un document del 2 d'abril de 1193 consta que els esposos Ramon de Vilar i Ermessenda oferiren el seu fill Ponç a la canònica de Barcelona (Cf. J. MAS, *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, Barcelona 1906-1921, vol. XII, p. 65, núm. 2229).

Transcripció ex F.

In nomine illius qui cuncta in aequitate regit et gubernat Patris et Filii et Spiritus Sancti, amen. Una deitas, una scientia et unum esse confitemur actaque in nostris geruntur temporibus ut illibata semper permaneant et integra perseverent litterarum solent custodiri et mancipari. Higitur in nomine sanctae atque individuae trinitatis anno ab incarnatione verbi centesimo nonagesimo tertio post millesimum, tertio nonas octobris, Pontius Dei et apostolica gratia episcopus Barchinonensis et Bernardus archidiaconus et Berengarius primitxerius et Gaspar sacristimus cum magna bonorum virorum multitudi-

ne ad castrum nostrum de Montebovino personaliter constitutum, attendentes nos originem traxisse a domo de Villario et ibidem quamdam aedificasse capellam sub invocatione beatissimae Dei genitricis Mariae, ideo ad gloriam et laudem Domini nostri Jesu Christi et beati martiris Felicis ad praeces Raymundi de Villario fratris nostri fuimus personaliter constituti, Simonis de Lauro nepotis nostri, militum et aliorum proborum et bonorum hominum et parrochianorum fuimus personaliter constituti in ecclesia Sancti Felicis de Codinis. In die siquidem dedicationis hujus ecclesiae ad honorem et reverentiam omnipotentis Dei et beatae virginis Mariae sub invocatione sancti Felicis martyris dedicavimus et concessimus nos praefatus pontifex Barchinonensis omnique sui juris videbantur esse ab antiquo, scilicet decimas et primitias quas hactenus habuit et omnium necnon et oblationes fidelium et omnia jura ecclesiastica et secrarium cum siminterio triginta passus habens undique per circuitum, et damus huic ecclesiae omnium rerum securitatem taliter ut quicumque ibi confugerit de se ipso et de rebus suis securus permaneat omni tempore perpetuo ut quidquid continebatur in sacrario et ipsa sacraria ita salva et secura permaneant sicut ea quae in ipsa ecclesia continentur. Praeterea etiam concedimus nos praefatus episcopus dictae ecclesiae omnia alodia quae ad jus ejusdem ecclesiae pertinent vel pertinere debent in quocumque sint constituta et omnes possessiones praediales quas habuit et inde habebit per donationem fidelium ipsi ecclesiae Sancti Felicis damus et assignamus et suis clericis concedimus in pace perpetuo possidendas. Et termina istius parochiae affrontant: ab oriente cum parochia Sancti Quirici de Fagia dioecesis Vincensis scilicet et prout incipit terminare a Podio Darii per quodam lindium quod descendit inter alodium Reymundi Bovis et possessiones Despellunca et descendit per reguaiu et intrat in rivo de Tenes et inde transit ultra dictum rivum et tendit per caminum publicum quod tendit ad civitatem Vici et intrat usque in parochia Sancti Michaelis de Cenovio et vertit et transit dictum rivum de Tenes et ascendit per quoddam seratum usque ad unum Synegroyn et tendit per magnas rupes fundatas et intrat in quodam torente qui discurrit de fonte de Pirario et discurrit prope ecclesiam Sancti Martini et vadit per quodam angulum et terminatur partim cum parochia Sancti Martini et partim scilicet Sancti Vincentii de Riellis et exit ad campum de Frinulo et inde dirigitur et descendit per quoddam seratum et attendit prope collum de Riellis et transit et ascendit usque ad montem de Vantayoll et ibi terminatur cum parochia Sancti Petri de Biguis; a meridie terminatur cum dicta parochia de Biguis partim et partim cum parochia Sancti Mathaei de Montebovino et ad caput de Plana de Rubio et terminatur cum parochia Sanctae Mariae villae Calidarum de Montebovino et intrat usque in torrente de Cassanell et intrat in riarria de Sancto Felicio et vadit per dictam usque in quodam aragall qui discurrit de monte de Barufa, aliter de Solanis et tendit per rupes usque ad rieriam de Guallifa; et ab occiduo terminatur in rieria de Gualifa et ascendit usque ad mansum de Codinas inde usque quodam torente qui discurrit de Uxolis; et a cirtio terminatur cum parochia Sancti Juliani de Uxolis et vertit ad collum de Palomeris et ibi terminatur cum parochia Sancti Quirici de Fagia et ascendit usque ad Podium Descortills et inde per mediam serram tendit et exit ad collum de Pausis et tendit per

stratam ad collum de Lomsa et concluditur ad Podium Darii praedictum et cum istis quator terminationibus concluditur dicta parochia. Unde nos praefatus episcopus jamdictae ecclesiae Sancti Felicis confirmamus ut in pace et quiete teneat et possideat eternaliter et sit semper subdita et in potestate Barchinonensi episcopi et clerici dictae ecclesiae obediant ei et ecclesiae Barchinonensae per omnia et in omnibus. Et si quis hanc dotem infringere voluerit in extremo die districti iudicii cum Juda proditore percipiat portionem, omnibus vero hanc dotem servantibus sit semper pax in Domino ut in praesenti vita rerum ubertates accipiant in futuro aeternae felicitatis praemia consequatur.

407

[1190-1195] febrer 22.

Arnau de Preixens, bisbe d'Urgell, acompanyat dels seus canonges, dels capellans del lloc, dels castlans i de tots els parroquians de l'Aguda i de Torà, consagra l'altar de Sant Salvador en l'església de Santa Maria de l'Aguda [de Torà] i hi diposita relíquies de l'eucaristia i de molts sants. Els capellans de l'església de l'Aguda hauran de dir missa a l'altar de Sant Salvador, el qual és dotat.

Facta ipsa dodalia et carta VIII° kalendas marcii, anno Domini M^o CX[C...].

Arnaldus sacer hoc scripsit...

[A.] Original perdut. – B. – Còpia del 1309: Arxiu Episcopal de Solsona, perg. núm. 440.

a. BARAUT, C.: *Set actes més de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, dins *Urgellia* II (1979) 481-488, ap. 5.

408*

1196 febrer 20.

Bernat, bisbe d'Urgell, dedica l'església de Sant Martí [de la Nou] i hi diposita relíquies de Sant Martí i de molts altres sants, de l'eucaristia, encens i pa de Sant Martí, segons consta en l'autèntica de relíquies.

Anno Dominice incarnationis MCXCV, X kalendas marcii, luna XXVII, feria III...

A. Original, de 16'5 x 9 cm.: rectoria de Sant Martí de la Nou.

a. BARAUT, C.: *Set actes més de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)*, dins *Urgellia* II (1979) 481-488, ap. 6.

409*

1197 març 4.

Guillem, bisbe d'Osona, dedica l'altar de Santa Maria Magdalena de la catedral de Vic, aixecat pel sacrista Bernat de Sant Hipòlit, el qual el dota amb els rèdits del mas Puigdollers.

[A.] Original perdut. – B. Notícia coetània: Museu Episcopal de Vic, ms. 128^A (XLVII^A), *Martyrologium* I, f. 35v.

El text del martirologi diu: «*[III nonas marcii.] Eodem die in Vico Ausone dedicacio beate Marie Magdalene, anno Domini M^oC^oXC^oVI^o, a dompno*

Guilelmo Ausonensi episcopo, cuius vero fabrica Bernardus de Sancto Ypolito Vicensis sacriscrinius ex suo proprio a principio usque in finem complevit atque constituit ut in perpetuum libere cantaretur et illuminaretur de redditibus mansi qui dicitur Puig de Olers quod de suo proprio ad eius [...]».

410*

1198 febrer 19.

Gombau de Camporrells, bisbe de Lleida, consagra l'església [de Sant Tomàs] de Nerill, segons constava en l'autèntica de relíquies.

[A.] Original perdut, conservat al Museu Diocesà de Lleida fins al 1936.

En un antic catàleg del Museu Diocesà de Lleida consta aquesta breu referència al document: «10. Pergamino acta de consagración de la Iglesia parroquial de Neril hecha por el obispo de Lérida D. Gombaldo de Camporrells a 11 de las Calendas de Marzo de 1198; cedido por el Rdo. Sr. ecónomo.»

411

1200 abril 23.

Arnau, bisbe de Girona, acut a consagrar l'església de Santa Maria de Farners, situada dins la parròquia de Santa Coloma, al peu del castell. Ramon de Farners, cavaller del Sant Hospital, que l'ha fundada, la dota amb terres i redits i la sotmet a la parròquia de Santa Coloma [de Farners] i a la seu gironina.

Anno Dominicae incarnationis MCC, era MCCXXXVIII, indictione III... Facta est scripta VIII kalendas madii.

Arnallus de Fonte Ep° + presbiter... scripsi...

[A.] Original perdut o extraviat, potser el document vist per Monsalvatje a l'Arxiu de l'Hospici de Girona.

a. MONSALVATJE, *Noticias* 18, pp. 202-204.

412*

[Segle XII]

És consagrada l'església de Santa Àgata de Clariana de Cardener, segons testimonia l'autèntica de relíquies.

[A.] Original, molt deteriorat: Museu Comarcal de Manresa, lipsanoteca i autèntica de Clariana de Cardener.

Només es llegeixen parcialment les cinc primeres línies del pergami, corresponents als passatges bíblics.